บทที่ 10
การทำให้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ประกาศถึงหลักการสิทธิมนุษยชนประกอบไปด้วยสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานต่าง ๆ แต่ไม่ได้มีการกำหนดถึงพันธผูกพันของรัฐต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ดีเจตนารมณ์ของปฏิญญาฯ นี้ต้องการเผยแพร่ให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนออกไปอย่างกว้างขวางจนหลาย ๆ ประเทศได้บัญญัติหลักการสิทธิมนุษยชนไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของตน ในขณะเดียวกันรัฐต่าง ๆ องค์การระหว่างประเทศทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนได้ดำเนินการในทางสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการเคารพและปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง มีการออกกฎหมายทางด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศมากมาย กฎหมายระหว่างประเทศก็มีทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล

กฎหมายต่าง ๆ ที่ออกมาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะเป็น ปฏิญญา อนุสัญญา กติกา พิธีสาร และอื่น ๆ ต่างก็ออกมาเพื่อช่วยกันปกป้องคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งเป็นการเพิ่มเติมมาตรการต่าง ๆ ในการดูแลควบคุมการปฏิบัติตามพันธกรณีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้มีลักษณะที่แตกต่างกันไป เป็นกฎหมายที่กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป หรือเป็นปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะกลุ่ม หรือเป็นเรื่องการเลือกปฏิบัติตามที่ได้กล่าวไปแล้ว การกำหนดมาตรการดูแลควบคุมให้ปฏิบัติตามพันธกรณีก็มีกำหนดไว้แตกต่างกันไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามีกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนอยู่เป็นจำนวนมาก ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงเฉพาะกรณีกฎหมายที่ขยายหลักการสิทธิมนุษยชนตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดผลเป็นการปฏิบัติตามอย่างเป็นรูปธรรม คือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กฎหมายดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่กำหนดครอบคลุมถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ตามที่ประกาศไว้ในปฏิญญาฯ ดังนั้นถ้าหากประเทศต่าง ๆ ให้การรับรองและให้สัตยาบันกฎหมายดังกล่าวนี้แล้วก็นับได้ว่าเป็นการช่วยทำให้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามกฎหมายของมวลมนุษยชาติ

10.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง[1]

คำปรารภของกติกาฉบับนี้ได้กล่าวอ้างถึงกฎบัตรสหประชาชาติซึ่งผูกพันรัฐต่าง ๆ ในการสนับสนุนและส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยยึดถือศักดิ์ศรีและสิทธิอันเท่าเทียมกันที่ไม่สามารถโอนให้ผู้อื่นได้เป็นสำคัญ ได้เรียกร้องให้บุคคลทั้งหลายส่งเสริมและเคารพในสิทธิต่าง ๆ ทั้งหลายทั้งปวงของบุคคลอื่นและต่อส่วนรวมด้วย ได้ยอมรับในอุดมการณ์ที่ว่ามนุษย์จะมีเสรีภาพในทางพลเมืองและทางการเมือง จะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากความกลัวได้นั้น จะต้องทำให้ทุกคนอยู่ในสภาวะที่พร้อมจะได้รับซึ่งสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อีกทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมก่อน

10.1.1 หลักการ[2]

หลักการแรกที่ได้กำหนดไว้ในกติกาฯ[3] ฉบับนี้ คือ "ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง" จากหลักการดังกล่าว ประชาชนสามารถกำหนดสถานะทางการเมืองโดยอิสระเสรี และมีอิสระในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าวประชาชนมีสิทธิในการดำรงชีวิตตามปกติของตนและสามารถจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และความมั่นคงทั้งหลายทั้งปวงที่มีอยู่โดยอิสระเสรี ในส่วนของรัฐนั้นได้กำหนดไว้ว่า จะต้องให้การรับประกันต่อสิทธิต่าง ๆ ตามกติกาฯ นี้แก่ทุกปัจเจกชนในดินแดนของตนโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยจะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

---

[1]ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2535 ได้ยื่นภาคยานุวัติสาร เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 (กุลพล พลวัน 2540: 1)

[2]ดู ภาค 1 ข้อ 1 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

[3]คำว่า "กติกาฯ" ในบทที่ 10 ข้อ 10.1 ต่อไปนี้จะหมายความถึง "กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง"

10.1.2 ความผูกพันของรัฐ[1]

มาตรา 2 บัญญัติว่าให้รัฐภาคีรับที่จะดำเนินการอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้บุคคลในอาณาเขตของตนได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่รับรองไว้ในกติกาฯ นี้ ทั้งนี้จะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติในเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับ เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง กำเนิด ทรัพย์สิน หรืออื่นใดก็ตาม นอกจากนี้ยังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ที่จะประกันถึงสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงในสิทธิทั้งปวงทั้งทางแพ่งและทางการเมืองตามกติกาฯ นี้อีกด้วย

ถ้ามีบุคคลใดถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามที่ให้การรับรองแล้ว ก็สามารถร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกระบวนการยุติธรรมที่กำหนดไว้ภายในของรัฐนั้น ๆ ได้ โดยจะต้องมีการปฏิบัติตามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ดี รัฐบางรัฐอาจจะยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไม่ว่าจะเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดของกติกาฯ นี้ รัฐภาคีนั้นก็จะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนอย่างสอดคล้องกับระบบกฎหมายภายในของตนเพื่อให้มีการประกันว่าจะมีการปฏิบัติตามพันธกรณีโดยสมบูรณ์ตามที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐภาคีที่มีกฎหมายรับประกัน ก็จะได้รับการคุ้มครองให้ความเคารพและปฏิบัติตาม ส่วนรัฐภาคีที่ยังไม่มีกฎหมายให้การรับประกัน ก็จะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนต่อไป เพื่อให้มีการคุ้มครองและเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ฉบับนี้

แม้ว่ารัฐภาคีผูกพันที่จะต้องให้การคุ้มครองและเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ก็ตาม แต่ก็มีข้อยกเว้นที่จะไม่ต้องปฏิบัติตามได้ตามมาตรา 4 คือ ในกรณีที่เกิดภาวะการณ์ฉุกเฉินอันมีมาเป็นสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติรัฐภาคีสามารถดำเนินมาตรการหลีกเลี่ยงพันธะที่มีอยู่ตามกติกาฯ ฉบับนี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นอย่างแท้จริงต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่การหลีกเลี่ยงพันธกรณีที่มีอยู่ตามกติกาฯ นี้จะต้องไม่ขัดแย้งต่อพันธกรณีอื่น ๆ ตามกฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐภาคีนั้นมีพันธผูกพัน และจะต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติที่กล่าวอ้างเหตุอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่ามาตรา 4 (1) จะเปิดโอกาสให้รัฐภาคีหลีกเลี่ยงพันธะที่มีอยู่ตามกติกาฯ ได้ในยามที่เกิดภาวะการณ์ฉุกเฉินอันมีมาเป็นสาธารณะก็ตาม แต่มาตรา 4 (2) ก็ไม่ยินยอมให้รัฐภาคีหลีกเลี่ยงในการกระทำละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญบางประการ[2] เช่น สิทธิในชีวิต

---

[1]ดู ภาค 2 ข้อ 2 ถึงข้อ 5 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

[2]สิทธิและเสรีภาพที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้แม้ว่าเป็นภาวะการณ์ฉุกเฉินก็ตามคือมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาตรา 11 มาตรา 15 มาตรา 16 และมาตรา 18 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ดูภาคผนวก ค)

การทรมาน การเอาคนมาเป็นทาส เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแม้จะมีข้อยกเว้นให้รัฐภาคีหลีกเลี่ยงไม่ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ได้ในบางกรณีก็ตาม แต่รัฐภาคีเหล่านี้ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติตามสำหรับสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญบางประการได้ (มาตรา 40 (2)) ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญของกติกาฯ ฉบับนี้ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม

สำหรับส่วนสุดท้ายที่กำหนดไว้ในภาค 2 คือมาตรา 5 เป็นเรื่องเจตจำนงของกติกาฯ ที่จะให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชน การตีความใด ๆ ซึ่งเป็นการทำลายสิทธิหรือเสรีภาพ หรือเป็นการจำกัดตัดสิทธิยิ่งไปกว่าที่ได้บัญญัติไว้ในกติกาฯ นี้จะกระทำไม่ได้ และจะต้องไม่ส่งผลอันเป็นการเสียหายต่อสิทธิขั้นมูลฐานใด ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ หรือธรรมเนียมของรัฐใดที่เป็นภาคีโดยการกล่าวอ้างบทบัญญัติของกติกาฯ นี้ไม่ได้

10.1.3 สิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง[1]

สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 22 ประการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

10.1.3.1 สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธินี้คือสิทธิที่จะมีชีวิตนั่นเอง นับได้ว่าเป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดของสิทธิมนุษยชนที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ ทั้งนี้เพราะถ้าคนเราไม่มีชีวิตก็ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงสิทธิม่นุษยชนแต่อย่างใด มาตรา 6 (1) แห่งกติกาฯ นี้ บัญญัติไว้ว่า "มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้" แม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองไม่ให้มีการล่วงละเมิดชีวิตของบุคคลใดก็ตาม แต่ถ้าประเทศใดยังมีการกำหนดโทษประหารชีวิตไว้ก็ย่อมที่จะกระทำได้ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการกระทำความผิดซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ในขณะนั้น และต้องเป็นคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดเท่านั้น ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจึงจะประหารชีวิตได้

แต่อย่างไรก็ดี มาตรา 6 (4) ได้กำหนดให้มีการช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิในชีวิตไว้อีก โดยให้มีมาตรการช่วยบรรเทาโทษไม่ให้ประหารชีวิต ด้วยการให้สิทธิร้องขออภัยโทษหรือลดหย่อนโทษ การนิรโทษกรรม หมายความว่า ให้ดำเนินการด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อพยายามไม่ให้มีการประหารชีวิตนั่นเอง แต่ถ้าไม่อาจหลีกเลี่ยงได้การประหารชีวิตจะต้องไม่กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และจะลงโทษต่อหญิงมีครรภ์ไม่ได้

---

[1]ดู ภาค 3 ข้อ 6 ถึงข้อ 27 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

สิทธิในชีวิตตามมาตรา 6 นี้รัฐภาคีจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามโดยกล่าวอ้างภาวะการณ์ฉุกเฉินอันมีมาเป็นสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติไม่ได้ คือรัฐภาคีจะกำหนดโทษประหารชีวิตสำหรับคดีที่ไม่อุกฉกรรจ์ โดยกล่าวอ้างภาวะการณ์ฉุกเฉินของบ้านเมืองไม่ได้ แม้ว่ามาตรา 4 แห่งกติกาฯ จะกำหนดให้รัฐภาคีสามารถหลีกเลี่ยงพันธกรณีต่าง ๆ ได้ แต่ไม่อนุญาตให้หลีกเลี่ยงมาตรา 6 นี้โดยเด็ดขาด นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติยังได้ผลักดัน "พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต" โดยเชื่อมั่นว่าถ้าประเทศต่าง ๆ ยกเลิกโทษประหารชีวิตจะเป็นความก้าวหน้าที่เบ่งบานของสิทธิในชีวิต ซึ่งเรื่องนี้จะได้กล่าวถึงในลำดับถัดไป

10.1.3.2 สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน อาจจะกล่าวได้ว่า การฆ่าฟัน การทรมาน การกระทำที่โหดร้ายทารุณเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การกระทำดังกล่าวในอดีตมักเกิดขึ้นจากผู้ที่แข็งแรงกว่า มีอำนาจเหนือกว่า และเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด แต่การกระทำนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการทำสงครามต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์และมักจะเกิดจากผู้มีอำนาจปกครองนั่นเอง มาตรา 7 แห่งกติกาฯ นี้ ได้กำหนดห้ามมิให้มีการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่ต่ำช้า โหดร้ายผิดมนุษยธรรม อีกทั้งห้ามมิให้เอาคนมาทำการทดลองทางแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยไม่เต็มใจด้วย จะเห็นได้ว่าการกระทำต่าง ๆ ที่กำหนดห้ามไว้นี้เป็นการกระทำต่อชีวิตร่างกายของบุคคลอื่นให้ได้รับผลร้ายซึ่งไม่ต้องการจึงเป็นการล่วงละเมิดในร่างกายที่จะส่งผลถึงชีวิตของบุคคลนั้นด้วย

สิทธิที่จะไม่ถูกทรมานตามมาตรา 7 นี้ รัฐภาคีจะกล่าวอ้างหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามโดยกล่าวอ้างภาวะการณ์ฉุกเฉินซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติไม่ได้ แม้ว่ามาตรา 4 (1) แห่งกติกาฯ จะอนุญาตให้หลีกเลี่ยงพันธกรณีบางอย่างได้ก็ตาม แต่มาตรา 7 ถือว่าเป็นสิทธิที่สำคัญที่รัฐภาคีจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามไม่ได้โดยเด็ดขาด นอกจากนี้ยังมีกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ให้การคุ้มครองในเรื่องเกี่ยวกับการทรมานไว้ด้วย[1] เช่น Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment และ Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment เป็นต้น

---

[1] ดู International Human Rights Instruments ในภาคผนวก ซ.

10.1.3.3 สิทธิที่จะไม่เป็นทาส มาตรา 8 (1) (2) แห่งกติกาฯ ได้กำหนดห้ามมิให้เอาคนลงมาเป็นทาสและการค้าทาสในทุกรูปแบบ และห้ามบังคับบุคคลใดให้ตกอยู่ในภาวะจำยอม นอกจากนี้มาตรา 8 (3) ยังได้กำหนดห้ามไม่ให้มีการเกณฑ์แรงงานและบังคับใช้แรงงาน แต่อย่างไรก็ดีได้มีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ให้สามารถทำได้ในบางกรณีตามมาตรา 8 (3) (ข) และ (ค) เช่น การทำงานหนักตามคำพิพากษาของศาล การปฏิบัติงานในยามฉุกเฉินหรือหายนภัย เป็นต้น

สิทธิที่จะไม่เป็นทาสและไม่เป็นบุคคลที่ถูกบังคับให้ตกอยู่ในภาวะจำยอมตามมาตรา 8 (1) (2) รัฐภาคีจะกล่าวอ้างภาวะการณ์ฉุกเฉินซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามไม่ได้ แม้ว่ามาตรา 4 (1) จะอนุญาตให้หลีกเลี่ยงพันธกรณีบางอย่างได้ก็ตาม

10.1.3.4 สิทธิในเสรีภาพและความมั่นคง หรือสิทธิในทางกฎหมายอาญามาตรา 9 กำหนดห้ามไม่ให้มีการจับกุมหรือคุมขังโดยพลการคือบุคคลจะถูกริดรอนในเสรีภาพและความมั่นคงไม่ได้ ถ้าหากมีการจับกุมหรือคุมขังก็จะต้องได้รับการชี้แจงในเวลาอันรวดเร็วถึงเหตุผลของการถูกจับกุมหรือแจ้งข้อหา การกักขังจะทำได้ในเวลาอันจำกัดเท่าที่จำเป็นตามกระบวนการทางกฎหมายที่กำหนดไว้และจะต้องได้รับการพิจารณาต่อหน้าศาลยุติธรรมโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกักขัง หลักการดังกล่าวเป็นสิทธิที่จะต่อสู้เพื่อเสรีภาพที่เท่าเทียมกันคือเป็นสิทธิที่ควรจะได้รับทางด้านผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกักขัง ถ้ามีการจับกุมหรือคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ถูกจับกุมหรือถูกคุมขังมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

10.1.3.5 สิทธิที่จะได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีและการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม ถ้าบุคคลใดถูกริดรอนเสรีภาพตามที่กล่าวมา บุคคลนั้นจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมด้วยการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10

นอกจากนี้รัฐควรแยกผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดจากผู้ต้องโทษโดยมีมาตรการในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน และควรแยกผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดที่เป็นเยาวชนจากผู้ใหญ่โดยให้มีการพิจารณาพิพากษาคดีโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนระบบราชทัณฑ์จะต้องปฏิบัติต่อนักโทษด้วยความมุ่งหมายที่จะให้กลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดีและเป็นการฟื้นฟูทางสังคมด้วย จะเห็นได้ว่าเป็นเจตนาที่ต้องการแยกบุคคลออกจากกันไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดกับผู้ต้องโทษ ผู้ต้องหาที่เป็นผู้เยาว์กับผู้ใหญ่ และให้มีการระมัดระวังเป็นพิเศษที่จะหามาตรการที่เหมาะสมสำหรับวัยของบุคคลที่เป็นผู้กระทำความผิดจริงซึ่งเป็นเด็กหรือผู้เยาว์

10.1.3.6 สิทธิที่จะไม่ต้องรับโทษจำคุกเพราะไม่สามารถปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาได้ มาตรา 11 แห่งกติกาฯ ได้กำหนดไม่ให้จำคุกบุคคลใดด้วยเหตุผลเพียงเพราะว่ามีหนี้ตามสัญญาและไม่สามารถปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญานั้นได้

สิทธิดังกล่าวนี้รัฐภาคีจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามโดยกล่าวอ้างภาวะการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติไม่ได้ แม้ว่ามาตรา 4 (1) จะอนุญาตให้หลีกเลี่ยงพันธกรณีได้เมื่อจำเป็นในกรณีฉุกเฉินก็ตาม

10.1.3.7 สิทธิในการเคลื่อนย้ายและการเลือกถิ่นที่อยู่ มาตรา 12 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้กำหนดว่า บุคคลทุกคนที่อยู่ในดินแดนของรัฐใดโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิเสรีภาพที่จะเดินทางออกจากประเทศใด ๆ ได้โดยเสรี และจะถูกริดรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยพลการไม่ได้ จะเห็นได้ว่าโดยหลักการแล้วบุคคลทุกคนมีเสรีภาพที่จะเดินทางได้โดยเสรี แต่ก็มีข้อยกเว้นที่อาจจะถูกจำกัดตัดทอนอย่างหนึ่งอย่างใดได้ถ้ามีความจำเป็นเช่น เพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน การสาธารณสุข เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น

10.1.3.8 สิทธิของคนต่างด้าวที่จะไม่ถูกเนรเทศ ตามมาตรา 13 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ คนต่างด้าวจะถูกเนรเทศโดยพลการไม่ได้ คนต่างด้าวมีสิทธิที่จะต่อสู้ชี้แจงแสดงเหตุผลต่อเจ้าหน้าที่ตามกระบวนการที่กำหนดไว้ได้ แต่ก็มีข้อยกเว้น ถ้าเป็นกรณีมีความจำเป็นทางด้านความมั่นคงของชาติ

10.1.3.9 สิทธิในความเสมอภาคทางศาล ภายใต้มาตรา 14 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคมีความเท่าเทียมกันในการพิจารณาของศาล มีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผย ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญามีสิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดในการพิจารณาคดีอาญาบุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาค เช่น มีสิทธิได้รับแจ้งข้อหาในภาษาที่เข้าใจ หรือมีล่ามสำหรับชาวต่างชาติ มีสิทธิได้รับความสะดวกในการติดต่อกับทนายความ มีสิทธิได้รับการพิจารณาต่อหน้า มีสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้การปรักปรำตนเองหรือรับสารภาพผิด เป็นต้น ถ้าบุคคลใดถูกลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญาและต่อมาภายหลังมีการกลับคำพิพากษาหรือพิสูจน์ได้ว่ามีการปฏิบัติขัดต่อความยุติธรรม บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับการชดใช้ตามกฎหมาย

ในกรณีผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน การพิจารณาคดีให้คำนึงถึงอายุและแนวทางเยียวยาแก้ไขมูลเหตุของการกระทำนั้นด้วย คือควรกำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาให้แตกต่างไปจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และพิจารณาถึงมาตรการในการช่วยเหลือให้แก้ไขปรับปรุงตนเองให้เป็นคนดีต่อไป

10.1.3.10 สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษย้อนหลัง ตามมาตรา 15 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ บุคคลจะไม่ต้องรับผิดทางอาญาถ้าในขณะที่กระทำการนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด ถ้าต่อมาภายหลังมีการกำหนดโทษว่าเป็นความผิด โทษที่จะลงก็จะต้องไม่หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะกระทำความผิดนั้น แต่ถ้ากำหนดโทษน้อยกว่าผู้กระทำความผิดย่อมได้รับประโยชน์ด้วย

แม้ว่ารัฐภาคีจะสามารถหลีกเลี่ยงพันธกรณีตามกติกาฯ ฉบับนี้ในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ตามมาตรา 4 (1) ก็ตาม แต่สิทธิตามข้อนี้รัฐภาคีไม่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามได้

10.1.3.11 สิทธิที่ถือว่าเป็นบุคคล เมื่อบุคคลทุกคนมีสิทธิในชีวิตแล้ว บุคคลทุกคนจะต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายด้วยไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใดก็ตาม ทั้งนี้เพื่อความเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติอันเป็นหลักสำคัญมูลฐานของสิทธิมนุษยชน

สิทธิตามมาตรา 16 นี้เป็นสิทธิที่รัฐภาคีไม่อาจหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามโดยกล่าวอ้างภาวะการณ์ฉุกเฉินอันมีมาเป็นสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติตามที่กำหนดในมาตรา 4 ได้

10.1.3.12 สิทธิที่จะได้รับการเคารพในชีวิตส่วนตัว ภายใต้มาตรา 17 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ บุคคลจะถูกคุ้มครองไม่ถูกแทรกสอดในชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน การติดต่อสื่อสาร

10.1.3.13 สิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้กำหนดไว้ในมาตรา 18 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ ซึ่งนับว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลโดยแท้ที่แต่ละบุคคลมีสิทธิในทางความคิดของตนเอง มีเสรีภาพที่จะเลือกนับถือศาสนาหรือความเชื่อถือในการสักการบูชา รัฐจะเข้ามาแทรกแซงบังคับให้เสื่อมเสียในเสรีภาพดังกล่าวนี้ไม่ได้ สิทธิดังกล่าวในข้อนี้ยังให้อิสระเสรีภาพที่จะปฏิบัติคือ ประกอบพิธีกรรมและเผยแพร่ไม่ว่าโดยส่วนตัวหรือร่วมกับบุคคลอื่นในสถานที่ต่าง ๆ ได้

แต่อย่างไรก็ดี การกระทำดังกล่าวจะกระทำไม่ได้ถ้าเป็นการจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมหรือสิทธิมูลฐานและเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีสิทธิจะต้องไม่ใช้สิทธิให้เป็นที่เสียหายแก่บุคคลอื่นและสังคมโดยรวมนั่นเอง นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าสิทธิในข้อนี้เป็นสิทธิครอบครัวด้วยที่มาตรา 18 (4) ให้สิทธิแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่จะให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามแนวความเชื่อของตน

สิทธิตามข้อนี้รัฐภาคีจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้โดยกล่าวอ้างภาวะการณ์ฉุกเฉินอันมีมาเป็นสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติไม่ได้ ถือว่าสิทธิข้อนี้เป็นสิทธิที่มาตรา 4 (2) ไม่ยินยอมให้มีการหลีกเลี่ยง

10.1.3.14 สิทธิในเสรีภาพของความคิดเห็นและการแสดงออก การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสิ่งสำคัญที่ประชาชนจะต้องมีคือ ความเป็นอิสระมีเสรีภาพที่จะมีความคิดเห็นของตนเอง และเมื่อมีความคิดเห็นแล้วก็จะต้องสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ความเป็นประชาธิปไตยได้พัฒนามีความเจริญก้าวหน้าต่อ ๆ ไป มาตรา 19 แห่งกติกาฯ ได้กำหนดว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือเอาความคิดเห็นใดก็ได้ โดยจะต้องไม่ถูกแทรกแซงโดยรัฐ สิทธินี้หมายความรวมถึงจะต้องมีเสรีภาพที่จะแสวงหาข้อมูล ข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ จากที่ใดก็ได้ด้วยโดยไม่มีขอบเขตเรื่องพรมแดน เพื่อให้มีการเรียนรู้เพิ่มเติมกว้างขวางยิ่งขึ้นซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาความคิดเห็นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

มาตรา 19 (2) ได้กำหนดต่อมาในเรื่องสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตน แต่การแสดงออกนี้บุคคลนั้นจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบด้วยที่จะต้องไม่กระทำการละเมิดต่อบุคคลอื่นและต่อสังคมโดยรวม ทั้งนี้เพราะอาจกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคล บุคคลแต่ละคนจึงไม่ควรก้าวล่วงในสิทธิและชื่อเสียงของบุคคลอื่น และแน่นอนที่จะต้องไม่ก้าวล่วงต่อสังคมในเรื่องต่าง ๆ อาทิ ความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยหรือการสาธารณสุขหรือศีลธรรม

10.1.3.15 สิทธิที่จะห้ามโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงคราม แม้ว่ามาตรา 19 แห่งกติกาฯ จะให้สิทธิในเสรีภาพของความคิดเห็นและการแสดงออกก็ตาม แต่มาตรา 20 ได้กำหนดห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามใด ๆ ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดการเกลียดชังในชาติเผ่าพันธุ์หรือศาสนา อันจะส่งผลตามมาให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีการต่อสู้ ฆ่าฟัน กระทำการโหดร้ายทารุณต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นการขัดต่อหลักการขั้นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนโดยตรง หรืออาจกล่าวได้ว่ามาตรา 20 เป็นข้อยกเว้นส่วนหนึ่งของมาตรา 19 นั่นเอง

10.1.3.16 สิทธิในการร่วมประชุมโดยสงบ ตามมาตรา 21 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะร่วมประชุมกันโดยสงบได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นที่อาจถูกจำกัดการใช้สิทธินี้บ้าง เช่น เพื่อความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น เป็นต้น

10.1.3.17 สิทธิในเสรีภาพแห่งการสมาคม มาตรา 22 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ กำหนดว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการสมาคม โดยมีสิทธิที่จะก่อตั้ง หรือเข้าร่วมสหภาพแรงงานได้ แต่ภายใต้สิทธิข้อนี้จะต้องไม่กระทบถึงภาระหน้าที่ของรัฐภาคีที่ได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ ค.ศ.1948 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้งองค์กรสิทธินี้อาจถูกจำกัดสิทธิได้บ้างในบางกรณี เช่น เพื่อความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น เป็นต้น

10.1.3.18 สิทธิครอบครัว ครอบครัวเป็นองค์ประกอบหน่วยเล็ก ๆ จำนวนมากที่รวมตัวกันก่อให้เกิดสังคมขึ้น ครอบครัวจึงเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสังคมที่รัฐจะต้องให้การคุ้มครองดูแล ครอบครัวจะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่ชายและหญิงอยู่กินกันฉันสามีภรรยา มาตรา 23 กำหนดให้ชายและหญิงทำการสมรสได้ในวัยที่อาจสมรสได้คือแล้วแต่ว่าสังคมนั้น ๆ จะกำหนดไว้ที่อายุเท่าใด แต่จะต้องเป็นช่วงอายุที่มีการเจริญพันธุ์ของชายหญิงที่จะมีสัมพันธ์ทางเพศกันได้ และการสมรสจะทำได้ด้วยความเต็มใจ ยินยอมผูกพันเป็นสามีภรรยากัน จะบังคับขู่เข็ญด้วยวิธีการใด ๆ อันขัดต่อหลักการเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่ได้ รัฐภาคีจะต้องดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อรับรองความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบ คืออาจจะมีมาตรการทางกฎหมายที่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง ทั้งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรส เช่น ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา จนกระทั่งการสิ้นสุดแห่งการสมรส เป็นต้น

โดยเฉพาะการสิ้นสุดแห่งการสมรสจะต้องมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองเด็กที่เกิดแต่การสมรสนั้น เช่นในเรื่องการปกครองเด็ก การอุปการะเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเด็กเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เกิดมา

10.1.3.19 สิทธิเด็ก จากที่กำหนดไว้ในมาตรา 24 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ รัฐภาคีจะต้องให้การคุ้มครองแก่เด็กทุกคน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์ สังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด เด็กย่อมได้รับการตั้งชื่อ มีสิทธิที่จะมีหลักฐานทางทะเบียนในทันทีที่ถือกำเนิดและมีสัญชาติ

10.1.3.20 สิทธิทางการเมือง ภายใต้มาตรา 25 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศโดยตรงหรือผ่านทางผู้แทน และมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งและได้รับการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทุกระดับที่มีในระบบการปกครองของตน

10.1.3.21 สิทธิในความเสมอภาคกันตามกฎหมาย มาตรา 26 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้กำหนดว่า บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองที่เท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

10.1.3.22 สิทธิของชนกลุ่มน้อย มาตรา 27 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ได้กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ทางเผ่าพันธุ์ ศาสนาหรือภาษา ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีสิทธิที่จะมีวัฒนธรรม ภาษาและศาสนาของตนเอง

เห็นได้ว่ากติกาฯ ฉบับนี้ กำหนดเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดของสิทธิต่าง ๆ มากกว่าที่มีการกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

10.1.4 มาตรการควบคุม รัฐที่ลงนามและให้สัตยาบันกติกาฯ ฉบับนี้ จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีคือให้การเคารพต่อสิทธิต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ แต่การปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐภาคีจะต้องทำอย่างไรบ้าง ในกรณีนี้เพื่อให้การเคารพต่อสิทธิมนุษยชนตามกติกาฯ นี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการกำหนดมาตรการควบคุมไว้ในกติกาฯ ฉบับนี้ด้วยคือ

10.1.4.1 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน[1]

มาตรา 28 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้กำหนดให้จัดตั้ง "คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน"[2] ขึ้น ประกอบด้วยกรรมการ จำนวน 18 คน รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกาฯ ฉบับนี้สามารถเสนอชื่อให้เลือกตั้งได้ไม่เกิน 2 ชื่อ ซึ่งจะต้องมีสัญชาติเดียวกับรัฐที่เสนอชื่อ ผู้ที่ถูกเสนอชื่อจะต้องเป็นผู้มีความประพฤติ และมีความสามารถเป็นที่ยอมรับในทางสิทธิมนุษยชน โดยให้คำนึงถึงผู้มีประสบการณ์ทางกฎหมายด้วย

การเลือกตั้งกรรมการ ให้ใช้วิธีการลงคะแนนลับโดยทำการเลือกตั้งในการประชุมของรัฐภาคีทั้งหมดแห่งกติกาฯ ฉบับนี้ ณ ที่ทำการสหประชาชาติ การประชุมจะต้องมีองค์ประชุมเป็นจำนวนสองในสามของรัฐภาคีแห่งกติกาฯ ฉบับนี้ กรรมการที่ได้รับเลือกจะต้องไม่เป็นผู้มีสัญชาติเดียวกันเกินกว่า 1 คน และให้คำนึงถึงการแบ่งส่วนกระจายสมาชิกภาพตามสภาพทางภูมิศาสตร์อย่างเท่าเทียมกัน และให้คำนึงถึงการได้มาจากรูปแบบอารยธรรมและระบบกฎหมายหลัก ๆ ที่แตกต่างกันด้วย สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการคือ ผู้ได้รับการเสนอชื่อซึ่งได้คะแนนเสียงสูงสุดและเกินกึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงจากผู้แทนรัฐภาคีที่เข้าประชุมและลงคะแนนเสียง

กรรมการที่ได้รับเลือกตั้งจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี กรรมการกึ่งหนึ่ง (9 คน) จะสิ้นสุดสภาพกรรมการเมื่อครบกำหนดสองปี โดยรายชื่อกรรมการที่

---

[1] ดู ภาค 4 ข้อ 28 ถึงข้อ 39 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

[2] คำว่า "คณะกรรมการฯ" ในบทที่ 10 ต่อไปนี้จะหมายความถึง "คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน"

สิ้นสุดสภาพนี้จะให้ประธานในที่ประชุมการเลือกตั้งกรรมการเป็นผู้จับสลากทันทีภายหลังการเลือกตั้ง เพื่อการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีนั้น กรรมการที่ถูกเสนอชื่อแล้วอาจถูกเสนอชื่อซ้ำอีกและได้รับเลือกตั้งได้ ถ้ากรรมการใดงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ตาย หรือลาออก ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนก็จะแจ้งไปยังเลขาธิการสหประชาชาติทันที เพื่อประกาศให้ตำแหน่งกรรมการของผู้นั้นว่างลง และถ้าวาระของกรรมการนั้นเหลืออยู่เกินกว่า 6 เดือนก็จะจัดให้มีการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่าง และจะมีสิทธิอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่นั้นเท่านั้น

การประชุมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เลขาธิการสหประชาชาติจะเรียกประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งแรก ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ หลังจากนั้นก็จะมีการประชุมตามกำหนดเวลาในข้อบังคับการประชุม ซึ่งจะมีขึ้น ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ หรือสำนักงานสหประชาชาติ ที่กรุงเจนีวา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนจะกำหนดระเบียบข้อบังคับการประชุมขึ้นเอง แต่ระเบียบข้อบังคับการประชุมนี้จะต้องมีคือ 1. มีกรรมการ 12 คน เป็นองค์ประชุม และ 2. การลงมติให้เป็นไปตามเสียงข้างมากของกรรมการที่เข้าประชุม ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 39 ที่บัญญัติไว้

10.1.4.2 การส่งรายงาน[1]

เมื่อรัฐภาคีแห่งกติกาฯ ฉบับนี้ รับที่จะให้การคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ดังที่กล่าวไปแล้วนั้น รัฐภาคีก็ยังจะต้องผูกพันที่จะปฏิบัติตามมาตรา 40 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้อีกด้วยคือ รัฐภาคีจะต้องส่งรายงานอธิบายถึงมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อให้สิทธิต่าง ๆ ที่รับรองไว้ได้รับการเคารพปฏิบัติตามอย่างจริงจัง และรายงานถึงความคืบหน้าในรัฐของตนว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ก็ให้กล่าวถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามพันธกรณีอีกด้วย การส่งรายงานจะต้องทำภายในหนึ่งปีสำหรับรัฐภาคีในขณะที่กติกาฯ ฉบับนี้มีผลใช้บังคับ สำหรับรัฐอื่น ๆ ที่เข้าเป็นภาคีแห่งกติกาฯ ฉบับนี้ หลังจากนั้นให้ส่งรายงานภายในกำหนดเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

---

[1]ดู ภาค 4 ข้อ 40 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

ในการส่งรายงานให้ไปส่งยังเลขาธิการสหประชาชาติ และก็จะส่งต่อไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อพิจารณา และหากพิจารณาเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในขอบเขตของทบวงการชำนัญพิเศษใด เลขาธิการสหประชาชาติโดยการปรึกษาหารือกับคณะกรรมการฯ แล้วก็สามารถจัดส่งรายงานที่เกี่ยวข้องไปยังทบวงการชำนัญพิเศษนั้นก็ได้ด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนจะได้พิจารณาศึกษารายงานที่ส่งมาแล้วก็จะทำรายงานของคณะกรรมการฯ พร้อมทั้งความเห็นทั่วไปตามสมควรส่งให้แก่รัฐภาคีที่ทำรายงานนั้น คณะกรรมการฯ เองอาจพิจารณาส่งรายงานและความเห็นดังกล่าวไปยังคณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคมด้วยก็ได้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้รัฐภาคีแห่งกติกาฯ ฉบับนี้สามารถเสนอข้อสังเกตต่อความเห็นที่คณะกรรมการฯ ได้ทำรายงานและมีความเห็นทั่วไปได้อีก

10.1.4.3 การร้องเรียนกล่าวโทษ[1] แม้ว่ารัฐภาคีแห่งกติกาฯ ฉบับนี้จะผูกพันต้องส่งรายงานในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามที่กติกาฯ ฉบับนี้กำหนดไว้แล้วก็ตาม แต่ก็อาจมีการกระทำอื่นใดที่อาจไม่เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมต่อการคุ้มครองสิทธิที่รับรองไว้ตามกติกาฯก็อาจเป็นได้ ในกรณีดังกล่าวหากว่ามีบุคคลใด หรือรัฐอื่นใดทราบถึงพฤติการณ์ต่าง ๆนั้นก็ตามก็ไม่อาจที่จะเข้าไปดำเนินการใด ๆ ได้ แต่ว่ามาตรา 41[2] แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ได้เปิดโอกาสให้รัฐภาคีแห่งกติกาฯ สามารถเลือกโดยสมัครใจว่าจะเข้ารับภาระผูกพันในการกล่าวโทษของรัฐอื่นหรือไม่ก็ได้ กล่าวคือ รัฐภาคีใด ๆ ก็ตามแห่งกติกาฯ นี้มีอิสระที่จะเลือกเข้ารับภาระผูกพันโดยการประกาศในเวลาใด ๆ ก็ได้ว่า รัฐตนยอมรับอำนาจของคณะกรรมการฯ ในอันที่จะรับและพิจารณาคำกล่าวโทษ ถ้าหากว่ามีรัฐภาคีใดกล่าวอ้างว่ารัฐภาคีอื่นไม่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีของกติกาฯ ฉบับนี้ แต่การที่จะพิจารณารับเรื่องการร้องเรียนนี้หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาก่อนว่าต้องเป็นรัฐภาคีซึ่งได้ประกาศยอมรับอำนาจของคณะกรรมการฯ แล้วด้วยเป็นผู้ยื่นเสนอ และจะไม่รับพิจารณาถ้าหากว่าเกี่ยวข้องกับรัฐภาคีซึ่งมิได้มีการประกาศเช่นว่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการร้องเรียนกล่าว

---

[1]ดู ภาค 4 ข้อ 41 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

[2]เมื่อเริ่มแรก มี 14 รัฐภาคีได้ประกาศยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในการที่จะรับและพิจารณาคำกล่าวโทษของรัฐภาคีอื่นว่าไม่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีตามกติกาฯ มาตรา 41 นี้มีผลเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 มีนาคม 1979 ทั้งนี้เป็นไปตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 41 วรรค 2

โทษตามมาตรา 41 นี้ เป็นเรื่องระหว่างรัฐกับรัฐซึ่งร้องเรียนกล่าวโทษกัน และจะต้องเป็นรัฐภาคีที่ได้มีการประกาศยอมรับตามมาตรา 41 แล้วด้วย

ขั้นตอนการร้องเรียน ในการร้องเรียนกล่าวโทษจะเริ่มจากรัฐใดรัฐหนึ่งแห่งกติกาฯ ฉบับนี้เห็นว่ารัฐภาคีอื่นไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ก็สามารถยื่นเอกสารกล่าวโทษเป็นลายลักษณ์อักษรแก่รัฐภาคีนั้นเพื่อให้มีการพิจารณาเรื่องราวที่กล่าวโทษนั้น และให้รัฐที่ถูกกล่าวโทษตอบไปยังรัฐที่ยื่นเอกสารกล่าวโทษมาภายในสามเดือนนับแต่วันที่ได้รับคำกล่าวโทษโดยให้มีการอธิบายหรือส่งเอกสารรายงานเพื่อชี้แจงให้ความกระจ่างชัดในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งชี้แจงให้ทราบถึงกระบวนการภายในประเทศที่มี และวิธีการแก้ไขที่ทำไปแล้วและหรือที่กำลังจะทำต่อไป ถ้าภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้รับคำกล่าวโทษการดำเนินการดังกล่าวนั้นยังไม่เป็นที่พอใจแก่รัฐภาคีทั้งสองฝ่าย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนพิจารณาและแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบด้วย

เมื่อมีการยื่นเรื่องราวต่อคณะกรรมการฯ แล้ว คณะกรรมการฯ จะเข้าไปพิจารณาก็ต่อเมื่อแน่ใจแล้วว่าแนวทางแก้ไขปัญหาภายในประเทศนั้นได้ถูกนำมาพิจารณาแล้วตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป คณะกรรมการฯ จะต้องพิจารณาการกล่าวโทษนี้โดยประชุมลับและจะแนะนำแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยในปัญหาที่เกิดขึ้นโดยยึดหลักการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานตามที่รับรองไว้ในกติกาฯ ฉบับนี้

ในการพิจารณาของคณะกรรมการฯ คณะกรรมการฯ อาจขอให้รัฐภาคีฝ่ายที่เกี่ยวข้องเสนอข้อมูลที่เกี่ยวเนื่องได้ รัฐภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เกี่ยวข้องมีสิทธิที่จะมีผู้แทนเข้าชี้แจงในคณะกรรมการฯ และมีสิทธิที่จะแถลงชี้แจงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ ภายในสิบสองเดือนนับแต่ได้มีการยื่นเรื่องให้พิจารณา คณะกรรมการฯ จะต้องเสนอรายงาน คือ

1. ถ้าสามารถหาข้อยุติได้ ให้ทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและบทสรุป
2. ถ้าไม่สามารถหาข้อยุติได้ ก็ให้ทำเพียงรายงานสรุปข้อเท็จจริง และให้แนบคำแถลงการณ์เป็นลายลักษณ์อักษรและบันทึกคำแถลงด้วยวาจาของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องไปกับรายงานด้วย

วิธีการกล่าวโทษระหว่างรัฐภาคีตามข้อ 41 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับเมื่อมีรัฐภาคีตั้งแต่ 10 รัฐ ได้ประกาศยอมรับวิธีการกล่าวโทษนี้แล้ว โดยให้เลขาธิการสหประชาชาติเก็บรักษาคำประกาศและส่งสำเนาแก่รัฐภาคีอื่น ๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามรัฐภาคีที่ประกาศยอมรับวิธีการกล่าวโทษนี้แล้ว อาจถอนการประกาศของตนเมื่อใดก็ได้โดยการบอกกล่าวให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบ แต่การถอนการประกาศนี้จะไม่กระทบถึงการใด ๆ ที่ได้ทำไปแล้ว แม้ว่ารัฐภาคีจะประกาศยอมรับและถอนการประกาศนี้ได้ก็ตาม แต่ก็ไม่ห้ามที่รัฐภาคีนั้นจะทำการประกาศยอมรับวิธีการกล่าวโทษนี้ใหม่ได้อีก จะเห็นได้ว่ากติกาฯ ฉบับนี้ให้อิสระต่อรัฐภาคีที่จะเข้าร่วมในวิธีการกล่าวโทษระหว่างรัฐต่อรัฐได้โดยเสรีไม่เป็นการผูกพันตามกติกาฯ นี้ แต่อย่างใด

10.1.4.4 คณะกรรมาธิการประนีประนอมเฉพาะกิจ[1] ถ้าวิธีการร้องเรียนกล่าวโทษตามมาตรา 41 แห่งกติกาฯ ไม่สามารถหาข้อยุติเป็นที่พอใจของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องได้ ก็อาจดำเนินการต่อตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 42 ต่อมาคือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนจะแต่งตั้ง "คณะกรรมาธิการประนีประนอมเฉพาะกิจ"[2] โดยได้รับความยินยอมจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมาธิการฯ นี้จะทำหน้าที่ให้คำแนะนำเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างฉันมิตรและเคารพต่อหลักการแห่งกติกาฯ ฉบับนี้

---

[1] ดู ภาค 4 ข้อ 42 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

[2] คำว่า "คณะกรรมาธิการฯ" ในบทที่ 10 ข้อ 10.1.4.4 ต่อไปนี้จะหมายความถึง "คณะกรรมาธิการประนีประนอมเฉพาะกิจ"

คณะกรรมาธิการฯ ประกอบด้วยบุคคล 5 คน โดยรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะต้องตกลงกันภายในเวลาสามเดือน กรรมาธิการจะต้องไม่มีสัญชาติของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องและจะต้องเป็นบุคคลในรัฐภาคีที่ได้ประกาศยอมรับวิธีการกล่าวโทษ ตามมาตรา 41 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ ถ้ารัฐภาคีที่เกี่ยวข้องไม่สามารถตกลงกันได้ ให้คณะกรรมการฯ ทำการเลือกตั้งกรรมาธิการที่ไม่อาจตกลงกันได้นั้นเป็นการลับโดยใช้คะแนนเสียงสองในสามของคณะกรรมการฯ การดำรงตำแหน่งกรรมาธิการเป็นการเฉพาะตัวของกรรมาธิการนั้น

คณะกรรมาธิการฯ จะต้องเสนอรายงานต่อประธานคณะกรรมการฯ เพื่อส่งต่อไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง ภายในเวลาสิบสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับเรื่องไว้คือ

1. ถ้าไม่สามารถยุติการพิจารณาปัญหาได้ภายในสิบสองเดือนให้ทำรายงานสรุปสถานการณ์ที่ได้พิจารณาไป
2. ถ้าสามารถหาข้อยุติได้ ให้ทำคำแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างฉันมิตรโดยยึดหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่รับรองไว้ในกติกาฯ ฉบับนี้ ให้คณะกรรมาธิการฯ จัดทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงและข้อยุติที่บรรลุผล
3. ถ้าไม่สามารถหาข้อยุติได้ ให้ทำรายงานระบุถึงผลการพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริงทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นระหว่างรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นของคณะกรรมาธิการฯ ว่า จะเสนอแนะข้อยุติอย่างไรในรายงานควรมีคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรและรายงานการแถลงด้วยวาจาของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องด้วย
4. รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะต้องแจ้งแก่ประธานคณะกรรมาธิการฯ ให้ทราบว่าจะยอมรับสาระตามรายงานที่ได้ทำตามข้อ 3 ข้างต้นนี้หรือไม่ โดยจะต้องทำภายในสามเดือนนับแต่ได้รับรายงานนั้น

10.1.4.5 สิทธิของผู้ปฏิบัติหน้าที่และรายงานประจำปี[1]

กรรมการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และกรรมาธิการของคณะกรรมาธิการประนีประนอมเฉพาะกิจแห่งกติกาฯ ฉบับนี้ มีสิทธิที่จะได้รับเอกสิทธิ ความคุ้มกัน และประโยชน์อื่น ๆ สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติภารกิจเพื่อสหประชาชาติตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของอนุสัญญาว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มครองของสหประชาชาติ

การปฏิบัติตามกติกาฯ ฉบับนี้ จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อวิธีการที่ได้ระบุไว้ในด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และขณะเดียวกันก็ไม่ตัดสิทธิของรัฐภาคีแห่งกติกาฯ นี้ที่จะใช้วิธีการอื่นในการระงับข้อพิพาทตามแนวทางของกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่

หน้าที่ประจำของคณะกรรมการฯ ที่จะต้องทำทุกปีคือการเสนอรายงานประจำปีว่าด้วยกิจกรรมของตนไปยังสมัชชาสหประชาชาติโดยผ่านทางคณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคม

10.1.5 การเข้าเป็นภาคีและการมีผลใช้บังคับ[2] รัฐที่จะลงนามเป็นสมาชิกกติกาฯ ฉบับนี้ได้คือ รัฐสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ หรือสมาชิกทบวงการชำนัญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ รัฐภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และรัฐอื่นใดซึ่งสมัชชาแห่งองค์การสหประชาชาติได้เชิญให้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกซึ่งกติกาฯ นี้ต้องได้รับการให้สัตยาบันด้วย เลขาธิการสหประชาชาติจะเป็นผู้เก็บรักษาสัตยาบันสาร กติกาฯ ฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับเมื่อครบกำหนดสามเดือนนับถัดจากวันที่ได้มีการมอบสัตยาบันสารฉบับที่สามสิบห้าแก่เลขาธิการสหประชาชาติ สำหรับรัฐที่ให้สัตยาบันหลังจากนั้นกติกาฯ จะมีผลใช้บังคับต่อเมื่อครบกำหนด

---

[1] ดู ภาค 4 ข้อ 43 ถึงข้อ 45 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

[2] ดู ภาค 6 ข้อ 48 ถึงข้อ 50 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

สามเดือนนับถัดจากวันที่รัฐนั้นได้มอบสัตยาบันสารเช่นกัน กติกาฯ ฉบับนี้มีผลใช้บังคับกับดินแดนทั่วทั้งหมดของรัฐนั้น สำหรับรัฐที่เป็นสมาพันธรัฐก็ให้รวมถึงรัฐทั้งหมดที่รวมกันเป็นสหพันธรัฐด้วย

10.1.6 การแก้ไขกติกาฯ[1] สามารถทำได้โดยรัฐภาคียื่นเสนอข้อแก้ไขต่อเลขาธิการสหประชาชาติ ถ้ารัฐภาคีแห่งกติกาฯ นี้จำนวนอย่างน้อยหนึ่งในสามเห็นด้วยก็จะจัดให้มีการประชุมขึ้น ข้อแก้ไขใดที่มีการรับรองโดยรัฐภาคีส่วนใหญ่ซึ่งเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงในการประชุมให้เสนอต่อไปยังสมัชชาสหประชาชาติเพื่อให้ความเห็นชอบ ถ้าสมัชชาสหประชาชาติให้ความเห็นชอบและรัฐภาคีแห่งกติกาฯ นี้ยอมรับโดยเสียงข้างมากสองในสามตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของรัฐนั้น ๆ ข้อแก้ไขนั้นก็จะมีผลใช้บังคับ แต่ข้อแก้ไขนี้จะมีผลผูกพันเฉพาะรัฐภาคีที่ให้การยอมรับเท่านั้น รัฐภาคีอื่นก็ผูกพันตามข้อกำหนดของกติกาฯ เหมือนเดิม และหากมีการยอมรับการแก้ไขใดไปแล้วก็จะต้องผูกพันตามนั้นต่อไปด้วย

10.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

คำปรารภในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้กล่าวไว้เช่นเดียวกับในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กล่าวคือ รัฐต่าง ๆ ผูกพันตามกฎบัตรสหประชาชาติที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน ได้เรียกร้องให้บุคคลทั้งหลายส่งเสริมและเคารพในสิทธิต่าง ๆ ทั้งหลายทั้งปวงของบุคคลอื่นและต่อส่วนรวมด้วย

---

[1] ดู ภาค 6 ข้อ 51 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก ค

10.2.1 หลักการ[1]

ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง มีสิทธิในการดำรงชีวิตตามปกติของตนและสามารถดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติและเสรีภาพของตนได้อย่างเสรี

10.2.2 ความผูกพันของรัฐ[2] การที่รัฐใดลงนามและให้สัตยาบันต่อกฎหมายย่อมทำให้รัฐนั้นต้องผูกพันตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ กรณีดังกล่าวมิได้มีความต้องการเพียงให้มีจำนวนรัฐต่าง ๆ มากขึ้นมาลงนามรับรองแต่เพียงอย่างเดียว เจตนารมณ์ที่แท้จริงคือการปรับปรุงสภาพทางสิทธิมนุษยชนให้ดีขึ้น ความผูกพันตามพันธกรณีมิได้หมายความว่า จะต้องทำให้ได้ตามกำหนดในทันที แต่ที่สำคัญคือการผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างจริงจังต่อเนื่องเพื่อไปสู่จุดหมายที่เป็นหลักการของกฎหมายนั้น ๆ แนวทางการปฏิบัติตามพันธกรณีก็ให้ดำเนินการด้วยวิธีเหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ และควบคู่กันไปกับการพัฒนาประเทศ และในบางกรณีก็อาจจะมีความร่วมมือระหว่างประเทศด้วย

สำหรับกติกาฯ[3] ฉบับนี้ได้กำหนดถึงบทบาทหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากกติกาฯ ฉบับนี้ให้ความสำคัญต่อปัญหาทางเศรษฐกิจมาก รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีด้วยการพัฒนาตนเองตามความสามารถโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด และถ้าจำเป็นก็ต้องร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศด้วยได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านเทคนิค และที่สำคัญต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในด้านนี้เพื่อให้ประสบความสำเร็จทำให้สิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในกติกาฯ ฉบับบนี้ได้รับการรับรองอย่างจริงจัง รัฐภาคีรับที่จะประกันสิทธิที่กำหนดไว้ในกติกาฯ

---

[1] ดู ภาค 1 ข้อ 1 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในภาคผนวก ง

[2] ดู ภาค 2 ข้อ 2 ถึงข้อ 5 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในภาคผนวก ง

[3] คำว่า "กติกาฯ" ในบทที่ 10 ข้อ 10.2 ต่อไปนี้จะหมายความถึง "กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม"

โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง กำเนิดทรัพย์สินหรือเรื่องอื่นใดก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี มีข้อยกเว้นที่กำหนดให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาที่จะกำหนดสิทธิที่ระบุไว้ในกติกาฯ ให้แตกต่างไปได้สำหรับคนชาติอื่น ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและสิทธิมนุษยชนตามสมควร ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ประเทศที่มีความเจริญกว่าเอาเปรียบแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ นอกจากนี้ก็ยังมีอีกกรณีหนึ่งที่รัฐภาคีอาจควบคุมและจำกัดสิทธิที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ได้ถ้าเป็นการสอดคล้องกับลักษณะของสิทธิและเพื่อเป็นการส่งเสริมสวัสดิการของสังคม

มาตรา 3 ของกติกาฯ นี้ยืนยันถึงสิทธิอันเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงที่จะมีสิทธิต่าง ๆ ทั้งปวงกำหนดไว้ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งมาตรา 5 ได้คาดการณ์ป้องกันไม่ให้มีการที่จะแปลความอันส่งผลต่อการทำลายหรือจำกัดขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกติกาฯ ฉบับนี้ นอกจากนี้การที่จะตัด ลดทอนลงซึ่งสิทธิมนุษยชนใด ๆ ตามกฎหมายอื่น ๆ โดยกล่าวอ้างกติกาฯ ฉบับนี้ไม่สามารถที่จะกระทำได้

10.2.3 สิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง[1]

สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้กำหนดไว้ทั้งหมด 9 ประการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

10.2.3.1 สิทธิที่จะทำงาน มาตรา 6 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ได้กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกทำงานได้โดยอิสระเสรี รัฐเองก็มีหน้าที่ให้การแนะแนวทางเทคนิคและอาชีวะ ตลอดจนการฝึกอบรม ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้เสรีภาพขั้นพื้นฐานทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคล

10.2.3.2 สิทธิที่จะมีสภาวะการทำงานที่ยุติธรรมและเหมาะสม สิทธิตามมาตรา 7 ให้การคุ้มครองต่อสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการทำงานของแต่ละบุคคล นับตั้งแต่

---

[1]ดู ภาค 3 ข้อ 6 ถึงข้อ 15 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในภาคผนวก ง

- ควรจะได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงโดยไม่มีข้อแตกต่าง ค่าจ้างที่ได้รับควรจะมีความเป็นธรรมที่จะสามารถทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควรสำหรับตนและครอบครัว
- มีสภาวะการทำงานที่ปลอดภัยและถูกพลานามัย
- มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในตำแหน่งหน้าที่การงาน
- ควรได้รับการคุ้มครองตามมาตรฐานกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เช่น เวลาทำงาน เวลาพักผ่อน วันหยุด การทำงานนอกเวลา เป็นต้น

10.2.3.3 สิทธิที่จะก่อตั้งสหภาพแรงงานและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน มาตรา 8 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้รับประกันสิทธิที่จะก่อตั้งสหภาพแรงงานและเข้าร่วมสหภาพแรงงานได้เพื่อเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองผลประโยชน์ของตนทางเศรษฐกิจและสังคม และสหภาพแรงงานก็มีสิทธิที่จัดตั้งสหพันธ์หรือสมาพันธ์แห่งชาติ หรือสิทธิที่จะก่อตั้งหรือเข้าร่วมกับองค์การสหภาพแรงงานระหว่างประเทศ อีกทั้งสิทธิที่จะหยุดงานได้อีกด้วย แต่อย่างไรก็ดีก็อาจจะมีการกำจัดตัดทอนการใช้สิทธิเหล่านี้ได้โดยกฎหมายที่จำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

10.2.3.4 สิทธิที่จะได้รับการประกันสังคม สิทธิตามมาตรา 9 นี้ รวมทั้งการที่จะได้รับความช่วยเหลือทางสวัสดิการสังคมอีกด้วย

10.2.3.5 สิทธิครอบครัว สิทธิที่ครอบครัวจะได้รับการคุ้มครองในส่วนนี้ เป็นสิทธิที่จะเน้นไปทางด้านผลกระทบทางสังคมเศรษฐกิจ เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยเล็กสุดที่รวมกันก่อตัวขึ้นเป็นสังคม สถาบันครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคม รัฐจึงควรให้ความคุ้มครองต่อครอบครัวให้ได้รับการดูแลตั้งแต่การเริ่มต้นเมื่อชายหญิงรักใคร่กันจึงต้องการอยู่กินกันฉันสามีภรรยาด้วยความสมัครใจ เมื่อหญิงตั้งครรภ์ก็ควรจะได้รับการดูแลเป็นพิเศษโดยเฉพาะในช่วงเวลาก่อนและหลังคลอดบุตร คือจะต้องให้การดูแลคุ้มครองให้สิทธิเป็นพิเศษ

ในเรื่องการทำงาน ซึ่งควรจะมีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอต่อร่างกายไม่ให้กระทบกระเทือนถึงเด็กด้วย เช่นได้รับสิทธิในการทำงานที่ไม่เป็นอันตรายต่อหญิงมีครรภ์ใกล้คลอด สิทธิได้รับวันลาและเงินเดือนโดยไม่ถูกตัดสิทธิ เป็นต้น

สิทธิครอบครัวย่อมเกี่ยวข้องกับเด็กด้วย เพราะเมื่อมีการสมรสก็จะมีบุตรตามมา เด็กจึงควรได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือเป็นพิเศษ โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุต่าง ๆ เด็กควรได้รับการคุ้มครองจากการถูกแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การทำงานที่ขัดต่อความเจริญเติบโตของเด็กทางสุขภาพ ร่างกาย ศีลธรรม จะกระทำไม่ได้ และรัฐควรจำกัดอายุขั้นต่ำในการจ้างแรงงานตามมาตรฐานสากลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศด้วย

10.2.3.6 สิทธิที่จะมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ มาตรา 11 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ รับรองสิทธิของทุกคนที่จะปลอดจากความหิวโหยและมีมาตรฐานการครองชีพที่พอเพียง รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย

10.2.3.7 สิทธิที่จะมีมาตรฐานแห่งสุขภาพที่ดี มาตรา 12 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีมาตรฐานแห่งสุขภาพทั้งทางกายและทางใจที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในการนี้ให้รวมถึงการลดอัตราการตายของทารกก่อนคลอดและของเด็กแรกเกิด ป้องกันบำบัดและควบคุมโรคระบาด โรคประจำถิ่น และอื่น ๆ อีกด้วย

10.2.3.8 สิทธิในการศึกษา ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะมุ่งไปในทางพัฒนาศักดิ์ศรี และบุคลิกภาพของความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะเป็นการเสริมต่อหลักการการเคารพเสรีภาพขั้นพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มาตรา 13 บัญญัติให้รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นประถมให้เป็นการศึกษาภาคบังคับและเป็นแบบให้เปล่า การศึกษาขั้นมัธยมให้จัดรูปแบบทั่ว ๆ ไปที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าศึกษาได้ และการศึกษาขั้นสูงจะต้องเปิดโอกาสให้อย่างเท่าเทียมกันแก่บุคคลทุกคน บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีเสรีภาพที่จะเลือกการศึกษาให้เด็ก และมีสิทธิที่จะให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามที่ตนมีความเชื่อถือ

สิทธิในการศึกษาเป็นหลักการที่ต้องการให้บุคคลทุกคนได้รับการศึกษาตามมาตรฐานขั้นต่ำสุดคือการประถมศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 14 ถ้ารัฐภาคีใดยังไม่สามารถจัดให้มีการศึกษาขั้นต่ำนี้ในเมืองสำคัญ ๆ ได้ในขณะที่เข้าร่วมเป็นภาคี รัฐภาคีนั้นต้องหาทางจัดทำแผนเตรียมการให้มีการประถมศึกษาภาคบังคับแบบให้เปล่า ให้สามารถเริ่มต้นได้ภายในเวลาที่จะต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจนในแผนงาน การจัดทำแผนนี้จะต้องทำภายในสองปีนับแต่เข้าร่วมเป็นภาคี

10.2.3.9 สิทธิที่จะมีชีวิตทางด้านวัฒนธรรม มาตรา 15 แห่งกติกาฯ ฉบับนี้ รับรองสิทธิของทุกคนที่จะใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรม และได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองประโยชน์ทางด้านศีลธรรมและทางวัตถุที่เกิดจากการผลิตทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมและศิลปะซึ่งตนเป็นเจ้าของ เพื่อให้บรรลุผลตามสิทธิดังกล่าวก็จะต้องมีมาตรการในการอนุรักษ์การพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และกิจกรรมสร้างสรรค์ ผู้ทำผลงานจะต้องได้รับประโยชน์จากการดังกล่าว

10.2.4 การปฏิบัติตามพันธกรณี[1]

รัฐภาคีจะต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ฉบับนี้และหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติสามารถตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ นั้นได้ สำหรับมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกติกาฯ นี้คือ

---

[1]ดู ภาค 4 ข้อ 16 ถึงข้อ 25 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในภาคผนวก ง

รัฐภาคีจะต้องทำรายงาน[1]เกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อให้มีการเคารพซึ่งสิทธิต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ฉบับนี้ และรายงานถึงความก้าวหน้าที่ได้ดำเนินไปเพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย รายงานต่าง ๆ เหล่านี้จะเสนอต่อเลขาธิการสหประชาชาติและจะได้ส่งสำเนาต่อไปให้คณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคม เพื่อที่จะได้มีการพิจารณาตามข้อกำหนดต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกติกาฯ นี้ หากว่ารัฐภาคีเป็นสมาชิกแห่งทบวงการชำนัญพิเศษใด เลขาธิการสหประชาชาติจะส่งสำเนารายงานทั้งหมดหรือบางส่วนที่เกี่ยวข้องให้แก่ทบวงการชำนัญพิเศษนั้นด้วยก็ได้

คณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคมอาจส่งรายงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนซึ่งได้มีการดำเนินดังกล่าวไปยังคณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชน เพื่อศึกษาพิจารณาและให้คำแนะนำโดยทั่ว ๆ ไป

คณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคมอาจส่งรายงานเป็นครั้งคราวเกี่ยวกับมาตรการซึ่งได้ดำเนินการความก้าวหน้าตามพันธกรณีที่ผูกพันตามกติกาฯ ฉบับนี้ พร้อมทั้งคำแนะนำทั่ว ๆ ไป ให้แก่สมัชชาสหประชาชาติ นอกจากนี้ก็อาจนำเรื่องใด ๆ จากรายงานซึ่งได้กล่าวไปแล้วนั้นเข้าสู่การพิจารณากับองค์กรอื่นของสหประชาชาติ หรือองค์กรลำดับรองลงไปหรือทบวงการชำนัญพิเศษที่เกี่ยวข้องเพื่อทำข้อเสนอแนะว่าด้วยมาตรการระหว่างประเทศที่น่าจะไปช่วยเหลือให้มีความก้าวหน้าขึ้นตามเจตจำนงของกติกาฯ ฉบับนี้

10.2.5 การเข้าเป็นภาคีและการมีผลใช้บังคับ[2]

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้เปิดโอกาสให้รัฐต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีได้คือ รัฐสมาชิกใด ๆ ของสหประชาชาติหรือสมาชิกของทบวงการชำนัญพิเศษใด ๆ รัฐภาคีใด ๆ แห่งรัฐธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และรัฐอื่นใดซึ่งสมัชชาสหประชาชาติเชิญเข้าเป็นภาคี รัฐต่าง ๆ เหล่านี้สามารถลงนามและให้สัตยาบันต่อการเข้าเป็นภาคีแห่งกติกาฯ นี้ได้

---

[1]กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไม่ได้บัญญัติไว้ถึงหน่วยงานที่เป็นกลไกในการสอดส่อง ควบคุม ดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งกติกาฯ นี้ แต่ในปี 1985 สมัชชาสหประชาชาติได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมขึ้น ประกอบด้วยกรรมการ 18 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบรายงานต่าง ๆ และส่งข้อแนะนำแก่สมัชชาสหประชาชาติ คณะกรรมการชุดนี้เริ่มประชุมครั้งแรกในปี 1987

[2]ดู ภาค 5 ข้อ 26 ถึงข้อ 28 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในภาคผนวก ง

กติกาฯ ฉบับนี้ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1966 มีรัฐสมาชิกให้สัตยาบันครบ 36 ประเทศ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 1976 สำหรับรัฐอื่น ๆ ที่จะเข้าเป็นสมาชิกหลังจากนั้นจะมีผลใช้บังคับเมื่อเวลาสามเดือนผ่านไปแล้วหลังจากวันที่รัฐนั้นได้ส่งมอบสัตยาบันสาร กติกาฯ ฉบับนี้มีผลใช้บังคับกับดินแดนทั้งหมดที่รวมกันเป็นสหพันธรัฐด้วย

10.2.6 การแก้ไขกติกาฯ[1]

การแก้ไขกติกาฯ ฉบับนี้สามารถทำได้โดยรัฐภาคียื่นคำขอต่อเลขาธิการสหประชาชาติ ถ้ามีรัฐภาคีอย่างน้อยหนึ่งในสามเห็นด้วยกับการจัดให้มีการประชุมก็จะดำเนินการจัดประชุม ถ้ารัฐบาลภาคีซึ่งเข้าประชุมส่วนใหญ่ลงคะแนนเสียงและมีมติรับก็จะเสนอเรื่องการแก้ไข ไปยังสมัชชาสหประชาชาติเพื่อความเห็นชอบ เมื่อสมัชชาสหประชาชาติให้ความเห็นชอบด้วยเสียงสองในสามของรัฐภาคีแห่งกติกาฯ ปัจจุบันก็จะมีผลใช้บังคับ การแก้ไขแต่ละครั้งจะมีผลใช้บังคับผูกพันรัฐภาคีซึ่งได้สนองรับในแต่ละครั้งนั้นเท่านั้น

10.3 พิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศ

"พิธีสาร" เป็นความตกลงระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง ได้แก่ตราสารอันบรรจุไว้ซึ่งความตกลงที่มีความสำคัญรองลงมาจากสนธิสัญญาและอนุสัญญา โดยมากทำเป็นพิธีสารต่อท้ายสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาหรือพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมสนธิสัญญาหรืออนุสัญญา (กุลพล พลวัน 2538:258) เห็นได้ว่าพิธีสารเป็นกฎหมายลำดับรองลงมาจากกฎหมายหลัก เป็นกฎหมายที่ช่วยเสริมให้กฎหมายหลักมีความสมบูรณ์มากขึ้น ในส่วนนี้จะกล่าวถึงเรื่องกติการะหว่างประเทศว่า

---

[1]ดู ภาค 5 ข้อ 29 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในภาคผนวก ง

ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งกำหนดถึงเรื่องการกล่าวโทษระหว่างรัฐกับรัฐ แต่ไม่ได้มีการกำหนดถึงสิทธิของบุคคลที่จะกล่าวโทษรัฐในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้นจึงได้มีการออก "พิธีสาร" ออกมาเพื่อช่วยเสริมให้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีความสมบูรณ์มากขึ้น พิธีสารที่จะกล่าวถึงนี้มีอยู่ 2 ฉบับด้วยกันคือ 1. พิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และ 2. พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต

10.3.1 พิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

พิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองถูกบัญญัติขึ้นเพื่อทำให้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พิธีสารเลือกรับฯ[1] ฉบับนี้ให้อำนาจแก่คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชน (ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 28 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง) สามารถรับคำร้องและพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ยื่นโดยบุคคลซึ่งกล่าวอ้างว่าเป็นผู้เสียหายถูกละเมิดสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้ ในทางปฏิบัติแล้วคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนรับพิจารณาการยื่นคำร้องจากผู้ปกครองหรือตัวแทนที่ถูกต้องตามกฎหมายของผู้เสียหายที่ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ด้วย (Questions et Repponses: Droits de I'Homme 1978: 12) ดังนั้นพิธีสารเลือกรับฯ ฉบับนี้จึงถูกบัญญัติขึ้นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้การเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

---

[1]คำว่า "พิธีสารเลือกรับฯ" ต่อไปนี้จะหมายความถึง "พิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง"

10.3.1.1 การยื่นคำร้องเรียน[1] มาตราแรกของพิธีสารเลือกรับฯ ฉบับนี้บัญญัติว่ารัฐภาคีแห่งกติกาฯ[2] นี้และได้เข้าเป็นภาคีแห่งพิธีสารเลือกรับฯ ด้วยนั้นตกลงยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในการรับคำร้องเรียนจากบุคคลผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิตามกติกาฯ ได้ ถ้าบุคคลที่อยู่ในรัฐภาคีถูกละเมิดสิทธิใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในกติกาฯ แล้วบุคคลนั้นก็สามารถจะยื่นคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ แต่บุคคลนั้นจะต้องดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยกฎหมายแห่งรัฐของตนเสียก่อน ซึ่งถ้าหมดสิ้นหนทางที่จะแก้ไขปัญหานั้นแล้วจึงจะสามารถยื่นหนังสือคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ โดยจะต้องระบุชื่อผู้ร้องทุกข์ด้วย ถ้าคณะกรรมการฯ พิจารณาเห็นว่า การยื่นหนังสือร้องเรียนดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิโดยมิชอบหรือไม่ตรงกับบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกติกาฯ ก็จะไม่รับหนังสือร้องเรียนนั้นได้

10.3.1.2 การดำเนินการพิจารณา[3] ให้คณะกรรมการฯ นำหนังสือร้องเรียนแจ้งแก่รัฐภาคีแห่งพิธีสารเลือกรับฯ ที่ถูกกล่าวหาและรัฐภาคีนั้นจะต้องทำคำชี้แจงหรือคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรอธิบายให้ความกระจ่างชัดในแต่ละเรื่องและแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ต่อไป ภายในกำหนดเวลาหกเดือน คณะกรรมการฯ จะต้องพิจารณาข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรจากทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะได้มาจากบุคคลหรือรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องก็ตาม ในการพิจารณาหนังสือร้องเรียนดังกล่าวนี้คณะกรรมการฯ จะพิจารณาก็ต่อเมื่อแน่ใจแล้วว่า

---

[1] กระบวนการยื่นคำร้องเรียนเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในกฎหมายระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนที่จะมีการให้สัตยาบันกฎบัตรสหประชาชาตินั้นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะยื่นคำร้องเรียนกล่าวโทษ รัฐบาลของตนต่อหน่วยงานหรือองค์การระหว่างประเทศนั้นแทบจะไม่มีปรากฏให้เห็นเลย

[2] คำว่า "กติกาฯ" ในบทที่ 10 ข้อ 10.3 ต่อไปนี้จะหมายความถึง "กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง"

[3] ดู ข้อ 2 ถึงข้อ 7 ของพิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก จ

1. เรื่องที่ร้องเรียนนี้ไม่อยู่ในระหว่างการตรวจสอบ สืบสวน สอบสวน หรือระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอื่น ๆ
2. ผู้ที่ร้องเรียนได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามกระบวนการต่าง ๆ ที่มีโดยกฎหมายแห่งรัฐตนทุกวิถีทางแล้ว เว้นแต่จะมีการยืดเวลาออกไปโดยไม่มีเหตุผล

คณะกรรมการฯ จะดำเนินการประชุมลับเพื่อตรวจสอบ และส่งความเห็นไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ร้องเรียนด้วย นอกจากนี้ก็จะสรุปกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินไปลงไว้ในรายงานประจำปี ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่จะต้องเสนอรายงานประจำปีไปยังสมัชชาสหประชาชาติ โดยผ่านทางคณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 45 แห่งกติกาฯ ด้วย

10.3.1.3 การเข้าเป็นภาคีแห่งพิธีสาร[1] รัฐที่ลงนามในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแล้วสามารถลงนามในพิธีสารเลือกรับฯ และพิธีสารเลือกรับฯ นี้จะมีผลใช้บังคับภายหลังเวลาสามเดือนนับถัดจากวันที่รัฐได้ส่งมอบสัตยาบันสารหรือส่งภาคยานุวัติสารของตน พิธีสารฉบับนี้มีขอบเขตใช้บังคับกับทุกขอบเขตดินแดนของสมาพันธรัฐด้วย

10.3.1.4 การแก้ไขและยกเลิกพิธีสาร[2] พิธีสารเลือกรับฯ จะมีการแก้ไขด้วยวิธีการเช่นเดียวกับการแก้ไขกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สำหรับการยกเลิกพิธีสารเลือกรับฯ นั้นสามารถทำได้โดยยื่นหนังสือต่อเลขาธิการสหประชาชาติ และจะมีผลเป็นการยกเลิกสามเดือนภายหลังจากที่เลขาธิการได้รับหนังสือแล้ว การยกเลิกดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดใด ๆ ที่ได้ทำไปตามหนังสือที่ยื่นไว้ก่อนที่การบอกยกเลิกพิธีสารเลือกรับฯ จะมีผลบังคับ

---

[1] ดู ข้อ 8 ถึงข้อ 10 ของพิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก จ

[2] ดู ข้อ 11 ถึงข้อ 12 ของพิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาคผนวก จ

นับแต่มีการใช้บังคับพิธีสารเลือกรับฯ ตั้งแต่ปี 1976 นั้น คณะกรรมการฯ ได้รับคำร้องเรียนกล่าวโทษเป็นจำนวนมาก แต่การยื่นคำร้องเรียนในระยะแรกนี้มีเป็นจำนวนมาก แต่การยื่นคำร้องเรียนในระยะแรกนี้มีเป็นจำนวนมากที่ไม่อาจดำเนินการใด ๆ ได้ ทั้งนี้เพราะขัดกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 ของพิธีสารเลือกรับฯ ที่ว่าจะต้องมีการตรวจสอบตามกระบวนการสืบสวนภายในของรัฐตนก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการดำเนินการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอยู่ แต่อย่างไรก็ดีจำนวนการกล่าวโทษก็มีมากขึ้นในขณะที่จำนวนรัฐที่ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับฯ ก็มีสัดส่วนน้อยลง สำหรับคณะกรรมการฯ เองก็จะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของกลไกต่าง ๆ ให้มากขึ้นด้วยเนื่องจากระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการฯ นั้น ได้กำหนดให้คณะกรรมการฯ สามารถเรียกให้รัฐภาคีชี้แจงเป็นรายงานภายในเวลาที่กำหนดว่าจะใช้มาตรการใดเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่คณะกรรมการฯ ได้ชี้แนะไปแล้ว นอกจากนี้รัฐภาคีจะต้องชี้แจงด้วยว่าจะชดใช้ค่าทดแทนแก่ผู้กล่าวโทษอย่างไรถ้าพบว่ารัฐภาคีเป็นผู้กระทำผิดจริง (Buergental 1995: 49-50)

10.3.2 พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต

พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้ถูกบัญญัติเพิ่มขึ้นเพื่อทำให้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปอีก พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ[1] นี้มีเจตจำนงที่จะยกเลิกโทษประหารชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในมาตรา 6 แห่งกติกาฯ คือสิทธิในชีวิตและเป็นไปตามหลักการของมาตรา 3 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งได้ประกาศถึงสิทธิในชีวิตเอาไว้ มาตรา 6 แห่งกติกาฯ ได้กำหนดถึงสิทธิในชีวิตแต่ก็ไม่ได้ห้ามการกำหนดโทษประหารชีวิตไว้ ซึ่งจะทำได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้เท่านั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

---

[1] คำว่า "พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ" ต่อไปนี้จะหมายความถึง "พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต"

ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรา 6 แห่งกติกาฯ ว่า จะต้องไม่ตีความคำว่า "สิทธิในการดำรงชีวิต" อย่างแคบ มาตรา 6 (1) แห่งกติกาฯ ได้กำหนดว่า "สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้" นับได้ว่ามีความสำคัญมาก คณะกรรมการฯ พิจารณาเห็นว่ารัฐภาคีจะต้องมีมาตรการไม่ใช่เพียงการป้องกันและลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาในการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายเท่านั้น แต่จะต้องป้องกันไม่ให้มีการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย รัฐภาคีจึงควรที่จะต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถดำเนินการด้วยวิธีการที่เหมาะสมได้ในเหตุการณ์อย่างไรบ้าง (Wallace 1997: 528-529) ดังนั้นเพื่อให้การเคารพสิทธิมนุษยชนในเรื่องสิทธิในชีวิต ซึ่งเป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ได้รับการเคารพอย่างจริงจังสมบูรณ์ จึงสมควรให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต

10.3.2.1 พันธกรณีของรัฐภาคี[1] รัฐภาคีจะต้องดำเนินการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ทางกฎหมายเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต บุคคลในรัฐภาคีจะไม่ถูกลงโทษประหารชีวิต รัฐภาคีจะต้องทำรายงานส่งต่อเลขาธิการสหประชาชาติ ว่ามีมาตรการต่าง ๆ อะไรบ้างที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ นี้ (เหมือนวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 แห่งกติกาฯ) และถ้ารัฐภาคีแห่งกติกาฯ ได้ประกาศยอมรับการพิจารณากล่าวโทษของรัฐภาคีอื่น ตามมาตรา 41 แห่งกติกาฯ พันธกรณีข้อนี้ก็จะผูกพันมายังรัฐภาคีแห่งพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ ด้วยนอกจากว่ารัฐภาคีนั้นจะได้ทำการประกาศไม่ยอมรับข้อผูกพันตามพันธกรณีดังกล่าวนั้น รัฐภาคีอื่นก็จะร้องเรียนกล่าวโทษไม่ได้ นอกจากนี้ถ้ารัฐภาคีได้ลงนามและให้สัตยาบันพิธีสารเลือกรับฯ ฉบับแรก อันเป็นการยอมรับหลักการการกล่าวโทษของบุคคลแล้ว พันธกรณีนี้จะผูกพันมายังรัฐภาคีแห่งพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ ด้วยเช่นกัน นอกเสียจากว่ารัฐภาคีนั้นจะได้ทำการประกาศไม่ยอมรับพันธกรณีนี้ด้วย บุคคลที่จะทำการร้องเรียนกล่าวโทษก็จะไม่สามารถทำได้

---

[1]ดู ข้อ 1 ข้อ 3 ข้อ 4 ข้อ 5 ของพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต ในภาคผนวก ฉ

10.3.2.2 **การตั้งข้อสงวน**[1] โดยหลักการแล้วรัฐภาคีจะตั้งข้อสงวนใด ๆ ขัดกับวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของกฎหมายนั้นไม่ได้ มาตรา 2 แห่งพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ ได้ยืดหยุ่นให้ตั้งข้อสงวนได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการตั้งข้อสงวนอย่างอิสระได้เอง คือสามารถกำหนดให้มีโทษประหารชีวิตได้ด้วยการพิจารณาคดีตามกระบวนการทางศาล และจะต้องเป็นคดีอาชญากรรมที่เป็นการกระทำในลักษณะทางทหาร หรือเป็นคดีอุกฉกรรจ์ในช่วงเวลาสงครามเท่านั้น และถ้ามีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นรัฐภาคีที่ตั้งข้อสงวนจะต้องแจ้งแก่เลขาธิการสหประชาชาติถึงการประกาศหรือการเกิดขึ้นของสภาวะสงครามในดินแดนของตน

การตั้งข้อสงวนจะต้องทำเมื่อมีการให้สัตยาบันหรือเข้าร่วมรับพิธีสาร โดยรัฐที่ตั้งข้อสงวนจะต้องส่งบทบัญญัติเฉพาะกาล ซึ่งจะใช้ภายในประเทศของตนในช่วงเวลาสงครามให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติด้วย

เนื่องจากบทบัญญัติของพิธีสารเป็นส่วนหนึ่งของกติกาฯ ด้วย และตามมาตรา 4 แห่งกติกาฯ รัฐภาคีอาจหลีกเลี่ยงพันธกรณีได้ในบางเหตุการณ์ แต่มาตรา 2 แห่งพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ ได้ป้องกันไว้ไม่ให้รัฐภาคีใช้สิทธิหลีกเลี่ยงโดยอ้างมาตรา 4 แห่งกติกาฯ ได้ ดังนั้นรัฐภาคีแห่งพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ จะหลีกเลี่ยงโดยอ้างมาตรา 4 แห่งกติกาฯ ทำการประหารชีวิตในภาวะเหตุการณ์ฉุกเฉินอันมีมาเป็นสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของชาติไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดีมาตรา 6 ข้อ 2 ไม่ได้ขัดกับมาตรา 2 แห่งพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ เพราะเป็นการให้ตั้งข้อสงวนได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้เท่านั้น ดังนั้นถ้าเกิดคดีอุกฉกรรจ์ขึ้นในภาวะสงครามก็สามารถใช้โทษประหารชีวิตได้

แต่อย่างไรก็ดี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ให้ความคิดเห็นถึงคำว่า “คดีอุกฉกรรจ์ที่สุด” ว่าจะต้องตีความอย่างเคร่งครัด การลงโทษประหารชีวิตด้วยเหตุดังกล่าวจะทำได้ต่อเมื่อเป็นกรณีพิเศษจริง ๆ เท่านั้น การลงโทษจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อในขณะ

---

[1] ดู ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 6 ของพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต ในภาคผนวก ฉ

กระทำความผิดมีกฎหมายกำหนดโทษไว้ และจะต้องไม่ขัดแย้งกับกติกาฯ ด้วย การลงโทษประหารชีวิตจะต้องอยู่ภายใต้กระบวนพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระและหลักการที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการตัดสินคดี จะต้องมีสิทธิขั้นต่ำในเรื่องต่าง ๆ ตามความจำเป็นในการต่อสู้คดีและมีสิทธิ์อุทธรณ์ ฎีกา สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้จะเอื้อประโยชน์ต่อการขออภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา (Wallace 1977: 529)

10.3.2.3 การเข้าเป็นภาคีแห่งพิธีสาร[1] ได้กำหนดไว้เหมือนกับในพิธีสารเลือกรับแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ส่วนเรื่องการแก้ไขและการยกเลิกพิธีสารไม่ได้มีการกำหนดไว้ให้ทำได้

พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ นี้ ไม่ได้ผูกพันรัฐภาคีให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตทั้งหมด แต่ควรจะกำหนดไว้ในกรณีพิเศษเท่านั้น ดังนั้นรัฐภาคีจึงควรทบทวนกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตให้มีได้ในกรณีจำเป็นจริง ๆ เท่านั้นถ้าหากตั้งข้อสงวนไว้ แต่เจตจำนงสูงสุดของการเคารพสิทธิในชีวิตคือการยกเลิกโทษประหารชีวิตนอกเหนือจากพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ นี้แล้วยังมีกฎหมายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคที่กำหนดเรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิตอยู่อีกคือ “พิธีสารหมายเลข 6 แห่งอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานเกี่ยวกับการยกเลิกโทษประหารชีวิต” (Droits de l’Homme en Droit International: Textes de Base 1985: 131) มาตรา 1 กำหนดให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต และมาตรา 2 กำหนดไว้ให้สามารถตั้งข้อสงวนให้มีการกำหนดโทษประหารชีวิตได้ในภาวะสงคราม มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 1985 และ “พิธีสารแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอเมริกันเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต 1990” (Wallace 1997: 530) จึงเห็นได้ว่าพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองฯ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 กรกฎาคม 1991 เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในระดับสากลที่ออกมา

---

[1] ดู ข้อ 7 ถึงข้อ 9 ของพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต ในภาคผนวก ฉ

เสริมซึ่งกันและกันช่วยให้การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในการดำรงชีวิต มีโยงใยเป็นระบบไปทั่วทุกมุมโลก

การเคารพสิทธิมนุษยชนที่แท้จริงนั้นคงจะไม่ใช่เพียงการลงนามรับรองและให้สัตยาบันกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นนี้เท่านั้น ประเทศต่าง ๆ จะต้องร่วมมือกันลงนามรับรองและให้สัตยาบันกฎหมายระหว่างประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้น แต่จะเป็นกฎหมายอะไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละประเทศซึ่งมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ดี ก็น่าจะพิจารณาจากเรื่องสิทธิมนุษยชนที่สำคัญก่อน แล้วจึงค่อยขยายไปสู่เรื่องสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ต่อไป